

Mr. C. Waaldijk (preadviseur):

Dank u voorzitter. Dames en heren, de wetgever is eigenlijk net een notaris, zoals we vanochtend weer op het toneel hebben kunnen zien. De notaris is er vooral om goed te

luisteren en goed te kijken naar de werkelijkheid en dan alles zo goed mogelijk juridisch te regelen. En dat is bij de wetgever niet anders. De notaris en de wetgever in Nederland hebben flink rondgekeken en zijn ook hard bezig geweest. Zoals u allen weet, heeft het notariaat vanaf de jaren zeventig zeer bijgedragen aan de invoering van het samenlevingscontract en, anders dan in veel andere landen, daarbij van het begin af aan nauwelijks onderscheid gemaakt tussen homo's die samenleven en hetero's die samenleven. Bij elkaar heeft die notariële ijver veel bijgedragen aan de maatschappelijke en juridische erkenning van homoseksualiteit. Een reden tot dankbaarheid voor mensen zoals ik, een reden voor trots voor mensen zoals u. Daarmee is het notariaat ook wegbereider - met een paar pastores die in de jaren zestig al aan de gang waren gegaan - van de openstelling van het huwelijk en de openstelling van de adoptie. De wetgever daarentegen heeft er wat meer moeite mee gehad om rekening te houden met de feiten. Ook zij is gaan rondkijken, maar bij het regelen van de werkelijkheid is zij wel erg terughoudend geweest. Daardoor is de wetgeving met kleine stapjes aangepast en dat heeft geleid tot wat ik en anderen de chaos van het familierecht hebben genoemd. We hebben nu wel heel veel rechtsinstellingen naast elkaar. Want wat gebeurde er. Op een gegeven moment drong het besef door dat je de rechtsgevolgen van het huwelijk niet mag onthouden aan mannenparen en vrouwenparen, maar toch durfde de wetgever nog niet het hele huwelijk open te stellen. Eerst werd een nieuw, huwelijksachtig instituut gecreëerd. Geleidelijk worden aan dat geregistreerd partnerschap nu ook vrijwel alle rechtsgevolgen van het huwelijk verbonden. A rose by an other name, maar dan zonder de geur. Pas toen dat was ingevoerd, en men er een beetje aan gewend raakte dat duizenden mensen als partner geregistreerd werden, is de wetgever een stap verder gegaan: openstelling van het huwelijk. Datzelfde verschijnsel van kleine stapjes heeft zich voorgedaan op het terrein van het ouderschap. Toen duidelijk werd dat allerlei kinderen opgroeien bij twee mannen of twee vrouwen en dat dat ook helemaal niet slecht is voor die kinderen, is de wetgever iets gaan doen. Niet door te zeggen: dan noemen we voortaan die tweede vrouw of die tweede man ook vader of moeder of ouder. Nee, er is iets nieuws gecreëerd, namelijk het gezamenlijk gezag, en daar bovenop dan nog eens de gezamenlijke voogdij. Pas toen duidelijk was dat die rechtsinstellingen ingevoerd werden, is men weer een stap verder gegaan en heeft men aanvaard dat ook de adoptie mogelijk moet zijn voor partners van gelijk geslacht. Daarmee wordt dus ook het volledig ouderschap mogelijk voor een vrouwen- of mannenpaar. Daarmee is de wetgever echter nog niet klaar. De staatssecretaris gaf vanochtend al aan dat er opnieuw gestudeerd wordt op het afstammingsrecht. Want wat is het geval? De wetgever houdt nog krampachtig vast aan wat ik de gruwelijke prijs van de adoptie noem. Als een kind geadopteerd wordt, omdat het ter bescherming van zijn of haar belang een

ander als ouder nodig heeft, dan mag dat wel, maar moet de band met de aanvankelijke ouder(s) worden doorgesneden. De wetgever houdt vast aan de gedachte dat een kind slechts twee ouders kan hebben. We weten allemaal dat een kind alleen één vader en één moeder kan hebben, maar nergens blijkt uit de biologie dat een kind niet méér dan twee ouders kan hebben en uit de sociologie blijkt het tegendeel. We weten allemaal dat een heleboel kinderen in onze omgeving, misschien zelfs in ons eigen gezin, achter elkaar of tegelijkertijd in feite twee, drie, vier of soms nog meer ouders hebben. In de 21e eeuw wordt het tijd dat de wetgever ten volle rekening gaat houden met dat feit. Een beetje notaris kan natuurlijk prima testamenten en contracten maken voor dergelijke meerouderssituaties. Dat is geen probleem. De wetgever moet dat echter nog leren. Nu wordt erop gestudeerd. In mijn stelling 1, die u vindt op pagina 183 van het preadvies, stel ik voor het begrip ouder uit te breiden. Dat is helaas een andere richting dan de staatssecretaris nu ingestuurd is door de Tweede Kamer. Daar wordt gevraagd om het afstammingsrecht uit te breiden.

Afstamming heeft wél alles te maken met biologie. Conservatief als ik ben, zou ik daarom zeggen: laat dat nou voor wat het is. Het afstammingsrecht bepaalt wie de moeder is en wie de vader is. Daarnaast staat het adoptierecht en door adoptie kun je ouder worden. En dan maakt het voor de rechtsgevolgen niets uit of je een mannetje of een vrouwtje bent. Je bent adoptiefouder. Dus de wet kan gewoon spreken van ouder. Naast afstammings- en adoptief-ouderschap zou een derde categorie van ouderschap kunnen worden toegevoegd. Er is wel voorgesteld om aanvaarding van ouderschap als een nieuw rechtsinstituut in te voeren. Daar ben ik niet voor. We hebben al genoeg rechtsinstellingen, meer dan genoeg. Laten we daarom gewoon een artikel in de wet opnemen waarin we, onder bepaalde voorwaarden, de mensen die gezamenlijk gezag hebben tot ouder bombarderen. Dat zal niet voor alle mensen moeten gelden die gezamenlijk gezag hebben, maar slechts voor mensen die ofwel het gezag van rechtswege bij geboorte van het kind hebben gekregen, ofwel het gezag al tenminste drie jaar hebben. Indien mensen van tevoren geregistreerd of gehuwd zijn en een kind krijgen, dan krijgt de gelijkgeslachtelijke partner binnenkort van rechtswege het gezag, dat is al het voorstel, en als ik mijn zin krijg komt daar dan het ouderschap bij. Dat is stelling 1.

Stelling 2 betreft de chaos van het naast elkaar bestaan van huwelijk en geregistreerd partnerschap. Ik heb getracht in het preadvies een vergelijking te maken en dat is toch meer dan even een rijtje verschillen. Het is meer dan een notaris kan uitleggen in één gesprek en dat vind ik jammer. De verschillen worden merendeels weggewerkt en daarmee wordt het simpeler, maar dan krijg je toch de rare situatie dat je straks naast elkaar het huwelijk en het geregistreerd partnerschap hebt als vrijwel identieke instellingen. Het zou niet eerlijk zijn om lesbische paren en homoparen de naam en de geur van de roos te onthouden. Dus het huwelijk moet

opengesteld worden en ook blijven. Wat moeten we dan met het geregistreerd partnerschap na de evaluatie over vijf jaar? Er zijn twee opties. De ene mogelijkheid is dat het geregistreerd partnerschap weer wordt afgeschaft. Wat we dan met al die geregistreerde partners die inmiddels rondlopen moeten doen, is echter een probleem. Dat is al een reden om voorzichtig te zijn met die oplossing en daarom heeft de wetgever - terecht denk ik - het ook voor zich uitgeschoven. Ondertussen moeten we kijken wat er in het buitenland gebeurt. In Frankrijk is een geregistreerd partnerschap ingevoerd - daar heet het pacs - maar dat is niet ons quasi-huwelijk, maar iets tussen het samenlevingscontract en het volle huwelijk in. In Duitsland is men ook het geregistreerd partnerschap aan het voorbereiden, maar als we de politieke verhoudingen daar zien zal daar ook wel niet een kloon van het huwelijk uitkomen. Internationaal lijkt de verwachting gerechtvaardigd dat het gangbaar wordt dat er tussen huwelijk met alle rechtsgevolgen en samenlevingscontract met alleen maar onderlinge gevolgen een tussencategorie komt. Het is mede daarom zeer goed denkbaar (stelling 2 is meer een voorspelling dan een pleidooi) dat het geregistreerd partnerschap blijft bestaan over vijf jaar, maar dat het, met name vermogensrechtelijk, een lichtere vorm van huwelijk wordt. Dat heeft natuurlijk consequenties. Ik zou er dan minder alimentatieverplichtingen aan willen koppelen. Daarom zul je voor een geregistreerd partnerschap dan altijd eerst naar de notaris moeten om alle gevolgen goed te laten doorrekenen en die ook op papier te laten zetten.

Prof. mr. A.L.G.A. Stille:

Een meeslepend verhaal. U zit nu aan de 10 minuten. Ik zou u willen vragen om tot een afronding te komen zodat ook de referenten hun meeslepende verhaal kunnen doen.

Mr. C. Waaldijk:

Alleen nog een kort woord over stelling 3. Zoals u in het preadvies kunt lezen, heeft de wetgever her en der nogal wat gaten in de door u bereide weg laten vallen. De regeling van het geregistreerd partnerschap is nog niet volmaakt, dus de notaris heeft allerlei taken. Drieërlei taken om precies te zijn. In de eerste plaats dient de notaris goed te adviseren als mensen naar het buitenland gaan, want in het buitenland loopt die weg dood of is het een slingerend zandpaadje. Goede testamenten etc. meegeven voor als mensen zich daar gaan vestigen. Ten tweede, als hetero's nog deze winter hun geregistreerd partnerschap willen omzetten in een huwelijk, dan kan dat wel, maar het geeft ingewikkelde dingen. U kunt bij de officier van justitie kwijtschelding van de ondertrouwtermijn vragen. Zodra de Wet openstelling huwelijk van kracht zal zijn, hoeft dat gelukkig niet meer. Laat de desbetreffende heteroparen dus liever nog een paar maanden wachten. Het derde advies is het belangrijkste. In de ontbindingsregeling die voor het geregistreerd partnerschap is vastgesteld, zitten nog allerlei

gaten. Er zijn ook meningsverschillen in de literatuur; wat moet nou wel en wat moet nou niet? Zolang de wetgever dat niet netjes geregeld heeft, moet u als notaris die gaten opvullen en dus zorgen dat de alimentatie bijvoorbeeld ook echt geregeld wordt in de beëindigingsovereenkomst. Als het daar niet staat, dan is er verder geen grondslag. Zo zijn er nog een aantal andere aspecten waar u goed op moet letten, bijvoorbeeld de kinderen. Er wordt in de wet nog gezweven over de kinderen bij de ontbinding van een geregistreerd partnerschap. Dat is niet terecht want feitelijk hebben geregistreerde partners ook vaak kinderen. Kortom, u moet de wetgever corrigeren. De notaris is immers net een wetgever.

(applaus)

Prof. mr. A.L.G.A. Stille:

Dank u wel. U hebt de zaal in ieder geval op uw hand. Ik weet niet of dat zo blijft nadat we de eerste referent, collega Nuytinck, hoogleraar burgerlijk recht, in het bijzonder personen- en familierecht aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen en hoogleraar personen-, familie- en erfrecht aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam hebben aangehoord. Aan u graag het woord.

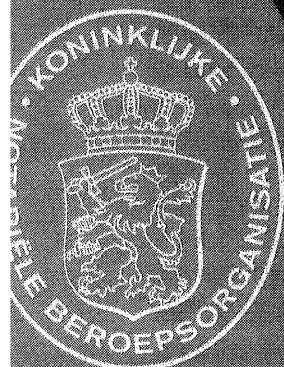
Prof. mr. A.J.M. Nuytinck (KU Nijmegen en EU Rotterdam):

Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Graag maak ik eerst een opmerking vooraf aan de heer Waaldijk. De heer Waaldijk en ik zijn het inhoudelijk zelden met elkaar eens, zoals ook vandaag weer zal blijken. Dit doet echter niet af aan mijn waardering voor het vele werk dat hij heeft verricht, want hij heeft met name heel goed de technische gebreken van de huidige regeling van het geregistreerd partnerschap blootgelegd. De reparatiewetgever weet in ieder geval na vandaag heel goed wat hem te doen staat. Mijn complimenten daarvoor.

Nu dan de stellingen. Met de stellingen 1, 2 en 4 ben ik het niet eens, maar de vierde hoef ik niet te bespreken, heb ik begrepen. Met stelling 3 ben ik het wel eens.

De eerste stelling. Het begrip ouders moet - althans in Boek 1 BW - naar mijn idee beperkt blijven tot juridische ouders. In andere wetgeving, zoals de fiscale, kan dit anders zijn. Daar heeft u ook op gewezen in het preadvies, maar dat vind ik eigenlijk niet zo belangrijk. Het gaat mij nu om Boek 1 BW. Partners van ouders behoren naar mijn idee geen ouders te worden genoemd. Dat schept alleen maar verwarring. Een gezagsrelatie moet immers scherp worden onderscheiden van een afstammingsrelatie.

Voor de tweede stelling heb ik wat meer tijd nodig, dat zult u begrijpen. Huwelijk en geregistreerd partnerschap behoren mijns inziens dezelfde vermogensrechtelijke gevolgen te hebben, dus bijvoorbeeld op het gebied van de algehele gemeenschap van goederen, de alimentatie en de pensioenverevening. Alleen moet het homohuwelijk niet worden

Verslag

van de algemene ledenvergadering van de
Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie

gehouden op 29 september 2000 te Maastricht